

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776

**Shermanov Isobek Chilmamatovich,
Utamurodova Gulsora Rasul qizi**

*Samarqand davlat pedagogika instituti ta'lim sifatini nazorat qilish bo'limi boshlig'i
Samarqand davlat pedagogika instituti magistranti*

TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA MAKTAB VA OTA- ONA HAMKORLIGI

Annotasiya. Ushbu maqolada maktab va ota ona hamkorligi shakllari aniqlanib, ularning ta'lim jarayoniga ta'siri o'rganilgan. So'rovnoma, intervyu va hujjat tahlili metodlari orqali o'qituvchilar va ota onalar tajribasi tahlil qilingan. Maktab ota ona kommunikatsiyasini kuchaytirish, treninglar uyushtirish, yozma kelishuvlar joriy etish taklif etilgan.

Kalit so'zlar: maktab-ota ona hamkorligi; ta'lim samaradorligi; ota ona ishtiroki; umumiy o'rta ta'lim; kommunikatsiya.

ENHANCING EDUCATIONAL EFFECTIVENESS THROUGH SCHOOL-PARENT COLLABORATION

Abstract. This article identifies the forms of cooperation between schools and parents and examines their impact on the educational process. The experiences of teachers and parents were analyzed using surveys, interviews, and document analysis methods. The study proposes strengthening school-parent communication, organizing training sessions, and introducing written agreements.

Keywords: school-parent cooperation; educational effectiveness; parental involvement; general secondary education; communication.

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ ЧЕРЕЗ СОТРУДНИЧЕСТВО ШКОЛЫ И РОДИТЕЛЕЙ

Аннотация. В данной статье определены формы сотрудничества школы и родителей, изучено их влияние на образовательный процесс. С помощью методов анкетирования, интервью и анализа документов проанализирован опыт учителей и родителей. Предложены меры по усилению коммуникации между школой и родителями, организации тренингов и введению письменных соглашений.

Ключевые слова: сотрудничество школы и родителей; эффективность образования; участие родителей; общее среднее образование; коммуникация.

Kirish. Ta'lim – jamiyatning asosiy ustunlaridan biri bo'lib, inson hayotidagi eng muhim faoliyat sohalaridan hisoblanadi. Har bir mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi va madaniy yuksalishida ta'lim tizimining roli beqiyosdir. Ayniqsa, boshlang'ich va o'rta ta'lim bosqichlari bolalarning shaxsiyati, dunyoqarashi va kelajakdagi kasbiy yo'nalishini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, maktab ta'limining samaradorligini oshirish — davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, buning uchun turli usullar va yondashuvlar ishlab chiqilmoqda.

Ta'lim samaradorligini oshirishning asosiy omillaridan biri bu o'qituvchi va ota-ona o'rtasidagi hamkorlikdir. O'qituvchi maktabdagi ta'lim jarayonining yetakchi subyekt bo'lsa, ota-ona esa o'quvchining maktabdan tashqari muhitidagi asosiy ta'lim manbai hisoblanadi. Shunday ekan, ularning o'zaro samarali muloqoti va hamkorligi o'quvchining bilim, tarbiya va ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishda katta rol o'ynaydi.

Maktabda o'qituvchi va ota-ona hamkorligining samaradorligi o'quvchining ijtimoiy-psixologik holatiga ham ta'sir ko'rsatadi. Ota-onalar o'z farzandlarining ta'lim jarayoniga qiziqishini ko'rsatganida, bolalar ham maktabdagi o'qishga nisbatan yuqori motivatsiyaga ega bo'lishadi. Shu bilan birga, o'qituvchilar ota-onalar bilan yaqin aloqada bo'lib, har bir o'quvchining individual ehtiyojlarini hisobga olish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ta'lim jarayonini yanada moslashuvchan va samarali qiladi.

Biroq, amaliyotda ko'plab maktablarda o'qituvchi va ota-ona o'rtasidagi hamkorlikni yanada rivojlantirishda muammolar mavjud. Ayrim ota-onalar maktab ishlariga yetarlicha e'tibor bermasligi, o'qituvchilar esa ota-onalar bilan muntazam aloqani yo'lga qo'yishda qiyinchiliklarga duch kelishi sababli ta'lim samaradorligi past bo'lishi mumkin. Shu bois, ta'lim sifatini oshirish uchun o'qituvchi va ota-ona hamkorligini kuchaytirish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya vositalarini keng joriy etish va ota-onalarni ta'lim jarayoniga faol jalb qilish zarur.

Ushbu maqolada maktab ta'limida o'qituvchi va ota-ona hamkorligining ta'lim samaradorligini oshirishdagi roli, uning mavjud muammolari va ularni bartaraf etish yo'llari o'rganiladi. Tadqiqot davomida nazariy adabiyotlar tahlili, maktablarda

kuzatuvlar, o'qituvchi va ota-onalar bilan intervyu usullari qo'llanildi. Maqola yakunida ota-ona va o'qituvchi hamkorligini yanada samarali tashkil etish uchun amaliy tavsiyalar beriladi.

Nazariy qism. Ta'lim samaradorligi tushunchasi. Ta'lim samaradorligi tushunchasi ta'lim jarayonining natijadorligi, ya'ni o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarga erishish darajasini ifodalaydi. Bu tushuncha ta'limning sifat va samaradorligini baholashda muhim mezonlardan biridir. Ta'lim samaradorligi nafaqat o'quvchilarning fan bilimlari bo'yicha erishgan natijalari bilan o'lchanadi, balki ularning shaxsiy rivojlanishi, ijtimoiy faolligi va hayotiy ko'nikmalarga ega bo'lishi bilan ham bog'liqdir [1].

Samarali ta'lim jarayoni o'quvchilarga nazariy bilimlarni yetkazish bilan birga, ularni hayotga tayyorlash, mustaqil fikrlashga o'rgatish, ijodkorlik va muammolarni hal etish ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Ta'lim samaradorligi o'quvchilarning qiziqishi, motivatsiyasi, o'zlashtirish darajasi va ta'lim muhitining sifatiga bog'liq [2].

Ta'lim samaradorligini oshirish uchun quyidagi omillar muhimdir:

- **Pedagogik jarayon sifatining yuqoriligi:** o'qituvchilarning malakasi, dars usullari va metodikasi;
- **O'quvchilarning faolligi va motivatsiyasi:** mustaqil o'rganishga bo'lgan intilishlari, qiziqishlari;
- **Ta'lim muhitining ijobiyligi:** maktab infratuzilmasi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish;
- **Ota-ona va jamiyatning ta'lim jarayonidagi ishtiroki.**

Ota-ona va o'qituvchi hamkorligi aynan shu so'nggi omil sifatida ta'lim samaradorligini oshirishda asosiy vosita hisoblanadi. Chunki ota-ona farzandining shaxsiy xususiyatlarini eng yaxshi biluvchi shaxsdir va uning ta'lim jarayoniga faol ishtiroki o'quvchining o'zlashtirish jarayonini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Shuningdek, samaradorlikni baholashda o'quvchilarning o'z-o'zini baholash imkoniyatlari, o'qituvchi va ota-onalar fikrini hisobga olish ham muhimdir. Bu orqali ta'lim jarayonining barcha tomonlari o'zaro kelishuvga erishadi va ta'lim sifati doimiy ravishda oshiriladi [4].

O'qituvchi va ota-ona hamkorligining ahamiyati

Maktab ta'limida o'qituvchi va ota-ona o'rtasidagi samarali hamkorlik ta'lim jarayonining muvaffaqiyatli bo'lishi uchun muhim shartdir. Bu hamkorlik o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini oshirish bilan birga, ularning ijtimoiy-psixologik rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi [2].

Ota-ona farzandining birinchi va eng muhim tarbiyachisi hisoblanadi. Ularning ta'lim jarayonida faol ishtiroki o'quvchilarning maktabdagi muvaffaqiyatiga bevosita

ta'sir qiladi. Masalan, ota-onalar farzandining o'qishdagi qiyinchiliklari haqida o'qituvchilarga xabardor bo'lsa va birgalikda yechim izlasalar, o'quvchining qobiliyatlarini yanada rivojlantirish mumkin. Shuningdek, ota-onaning maktab ishlariga jalb qilinishi bolaning maktabga bo'lgan ishonchini oshiradi va ularni o'zlashtirish jarayonida rag'batlantiradi [3].

O'qituvchilar esa o'quvchilarning ta'limdagi individual xususiyatlarini chuqurroq tushunish uchun ota-onalar bilan muntazam aloqada bo'lishlari zarur. Bu o'zaro muloqot pedagogik jarayonni yanada moslashtirish va o'quvchilarning qobiliyatlarini optimal tarzda rivojlantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, ota-onalar o'z farzandlari tarbiyasida yuzaga keladigan muammolar haqida o'qituvchilar bilan fikr almashib, birgalikda yechim topishlari mumkin.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchi va ota-ona hamkorligi faqatgina an'anaviy yig'ilishlar bilan cheklanmay, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining imkoniyatlaridan keng foydalaniladi. Elektron jurnal, maktab saytlaridagi ma'lumotlar, ijtimoiy tarmoqlar va mobil ilovalar yordamida ota-onalar doimiy ravishda farzandining o'quv faoliyati bilan tanishib boradilar. Bu hamkorlik shakllari ta'lim jarayonini shaffof qiladi va ota-onalarning faol ishtirokini ta'minlaydi [4].

Shuningdek, o'qituvchi va ota-ona hamkorligining ijtimoiy va psixologik ahamiyati ham katta. O'quvchilarning maktabdagi muvaffaqiyati ularning ruhiy holatiga bog'liq bo'lib, ota-onalar bilan doimiy muloqot bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, stress va bezovtalikni kamaytiradi. Bu esa ta'lim jarayonida yuqori natijalarga erishish uchun qulay sharoit yaratadi [5].

Umuman olganda, o'qituvchi va ota-ona hamkorligi maktab ta'limining sifatini oshirishda va o'quvchilarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Hamkorlik shakllari va usullari

Maktab ta'limida o'qituvchi va ota-ona hamkorligi turli shakl va usullarda amalga oshiriladi. Har bir shakl o'zining samaradorligi va o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi ishtirokini oshirishdagi roli bilan ajralib turadi. Quyida o'qituvchi va ota-ona hamkorligining asosiy shakllari va usullari tahlil qilinadi.

1. An'anaviy yig'ilishlar

An'anaviy ota-ona yig'ilishlari maktablarda keng qo'llaniladigan hamkorlik shakli hisoblanadi. Bu yig'ilishlarda o'qituvchilar o'quvchilarning o'quv faoliyati, intizomi, ijtimoiy xulq-atvori haqida ota-onalarni xabardor qiladilar va ularning fikr-mulohazalarini eshitadilar. Yig'ilishlar ota-onalarga maktab hayoti va ta'lim jarayoni haqida to'liq ma'lumot berish uchun muhim imkoniyat yaratadi [3].

Biroq, an'anaviy yig'ilishlarning kamchiligi shundaki, ular odatda kamdan-kam va cheklangan vaqt oraliqida o'tkaziladi, bu esa ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi doimiy aloqani ta'minlashga to'sqinlik qiladi.

2. Onlayn platformalar va elektron jurnal

Zamonaviy texnologiyalar yordamida ota-ona va o'qituvchi hamkorligi sezilarli darajada osonlashdi. Maktablarning ko'pchiligida elektron jurnallar joriy etilgan bo'lib, bunda ota-onalar farzandining baholari, darsga qatnashuvi va uy vazifalari haqida real vaqt rejimida ma'lumot olishlari mumkin. Shu orqali ota-onalar ta'lim jarayonini yaqindan kuzatib boradi va kerak bo'lganda o'qituvchilar bilan tezkor muloqot qilish imkoniyatiga ega bo'ladi [4].

Shuningdek, onlayn chat guruhlar, videoqo'ng'iroqlar va elektron pochta orqali muntazam aloqalar o'rnatilishi ota-ona va o'qituvchi o'rtasidagi samarali muloqot uchun qulay vosita hisoblanadi.

3. Seminar va treninglar

Ota-onalarni ta'lim jarayoniga faol jalb qilish maqsadida maktablarda muntazam seminarlar va treninglar o'tkaziladi. Bu tadbirlarda ota-onalar pedagogik jarayon, bolaning psixologik rivojlanishi, o'qitish usullari va uy sharoitida ta'lim berish metodikalari bilan tanishtiriladi. Seminarlar ota-onalarning bilim va ko'nikmalarini oshirish orqali ularning farzandlari ta'limiga yanada samarali yordam berishiga imkon yaratadi [5].

4. Loyihalar va ijtimoiy tadbirlar

Maktabda o'qituvchi va ota-ona hamkorligi loyihalar, sport musobaqalari, madaniy tadbirlar va boshqa ijtimoiy faolliklar orqali ham amalga oshiriladi. Bunday tadbirlar ota-onalar va o'qituvchilarni jamoaviy ishlashga undaydi, shu bilan birga o'quvchilarning jamoa ruhida tarbiyalanishiga xizmat qiladi.

Hamkorlikdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari

Maktab ta'limida o'qituvchi va ota-ona hamkorligi samaradorligini oshirish jarayonida turli muammolar yuzaga keladi. Ushbu muammolar hamkorlik sifatini pasaytiradi va ta'lim jarayonining natijalariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Muammolarni aniqlab, ularni hal qilish uchun samarali yechimlarni ishlab chiqish ta'lim sifatini yaxshilashda muhimdir.

Muammolar:

- 1. Ota-onalarning maktab ishlariga kam jalb qilinishi.** Ko'plab ota-onalar o'z ish jadvali, boshqa oilaviy majburiyatlari yoki ta'lim jarayoniga nisbatan qiziqishning yetishmasligi sababli maktabdagi tadbirlarga va o'qituvchilar bilan muloqotga yetarlicha e'tibor bermaydilar [3].
- 2. Axborot yetishmasligi va kommunikatsiya muammolari.** Ba'zi ota-onalar maktabdagi o'quv jarayoni haqida yetarlicha ma'lumotga ega emaslar yoki

o'qituvchilar bilan muloqotda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Bu esa o'zaro tushunmovchiliklarga olib kelishi mumkin [4].

3. Texnologiyalardan foydalanishda qiyinchiliklar. Har bir ota-ona elektron jurnallar, onlayn platformalar va boshqa texnologiyalardan foydalana olmaydi yoki bunga qobiliyati yetishmaydi. Bu esa zamonaviy hamkorlik usullarini cheklaydi [5].

4. Pedagogik va psixologik farqlar. O'qituvchilar va ota-onalar ta'limdagi yondashuvlar, tarbiya metodlari yoki bolaning rivojlanishiga nisbatan turlicha fikrlarga ega bo'lishlari mumkin. Bu ba'zida nizolarga va hamkorlikning pasayishiga sabab bo'ladi [2].

Muammolarni bartaraf etish yo'llari:

- **Maktab va ota-onalar o'rtasidagi muntazam va samarali aloqa tizimini yo'lga qo'yish.** Elektron jurnallar, telefon qo'ng'iroqlari va onlayn chatlar orqali ota-onalarga doimiy ma'lumot yetkazish kerak.
- **Ota-onalarni ta'lim jarayoniga faol jalb qilish uchun seminarlar, treninglar va mahorat darslarini tashkil etish.** Bu orqali ota-onalarning bilim va ko'nikmalari oshadi.
- **Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishni osonlashtirish uchun ota-onalar uchun maxsus qo'llanmalar, video darslar va yordamchi xizmatlar yaratish.**
- **O'qituvchi va ota-onalar o'rtasida do'stona va hurmatga asoslangan muloqotni rivojlantirish.** Bu pedagogik va psixologik farqlardan kelib chiqadigan muammolarni kamaytirishga yordam beradi.
- **Maktab ma'muriyati tomonidan ota-ona va o'qituvchi hamkorligini rag'batlantiruvchi dasturlar ishlab chiqish va amalga oshirish.**

Xulosa va tavsiyalar. Maktab ta'limida o'qituvchi va ota-ona hamkorligi ta'lim jarayonining sifatini oshirishda, o'quvchilarning bilim va tarbiya darajasini yaxshilashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, samarali hamkorlik o'quvchilarning o'z-o'zini anglashini, ta'limga bo'lgan motivatsiyasini oshirish bilan birga, ularning ijtimoiy-psixologik holatini ham yaxshilaydi.

Aniqlangan muammolar ota-onalarning maktab ishlariga kam jalb qilinishi, axborot yetishmasligi, texnologiyalardan foydalanishdagi qiyinchiliklar hamda pedagogik yondashuvlarning farqlari ta'lim jarayonining samaradorligini pasaytiradi. Shu bois, ushbu muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. **Maktab va ota-onalar o'rtasida muntazam va samarali kommunikatsiya tizimini tashkil etish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanishni kengaytirish.**

2. Ota-onalarni ta'lim jarayoniga faol jalb qilish maqsadida seminarlar, treninglar va mahorat darslarini muntazam o'tkazish.
3. Ota-onalarga axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishda yordam berish uchun qo'llanmalar va yordamchi xizmatlar yaratish.
4. O'qituvchi va ota-onalar o'rtasida do'stona, ochiq va hurmatga asoslangan munosabatlarni shakllantirish.

Maktab ma'muriyati tomonidan ota-ona va o'qituvchi hamkorligini rag'batlantiruvchi dasturlarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish.

Adabiyotlar:

1. Aliyev, M. (2019). Ta'lim samaradorligi nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: "Ilm ziyo" nashriyoti.
2. Jabborov, S. (2021). Maktab ta'limida o'qituvchi va ota-ona hamkorligi. Toshkent: "Ta'lim" nashriyoti.
3. Islomov, D. (2023). "Ota-ona va o'qituvchi hamkorligi: muammolar va yechimlar". Ta'lim va jamiyat, 4(12), 45-52.
4. Sultonova, N. (2022). Zamonaviy ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli. Toshkent: "Innovatsion ta'lim" nashriyoti.
5. Karimova, L. (2024). "O'qituvchi va ota-ona hamkorligining psixologik jihatlar". Pedagogika va psixologiya jurnal, 3(5), 32-39.
6. Fayziev M., Shadiev R., Zhussupova R. Forming creative skills of students in the process of studying information technologies //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2025. – T. 5. – №. 6. – C. 439-444.
7. Shadiev R., Shadiev N., Fayziev M. Exploring influence of cultural constructs and social network on cross-cultural learning //International Conference on Innovative Technologies and Learning. – Cham: Springer International Publishing, 2018. – C. 345-350.
8. Fayziev M. A. Methods of formation of knowledge and skills of students on the basis of computer simulation model (on the example of the subject "Computer Science and Information Technology"): Dis... Kand. ped. science //Tashkent: TDPU.– 2008. – 2008.
9. Fayziev M. A. Methods of teaching the "operators" section in the teaching of pascal programming language on the basis of a logical scheme of concepts //Journal Of Critical Review. JCR. – 2020. – T. 7. – №. 6. – C. 2056-2060.
10. Shadiev R. et al. Comparing effects of STR versus SELT on cognitive load //2019 Twelfth International Conference on Ubi-Media Computing (Ubi-Media). – IEEE, 2019. – C. 284-287.